

Na osnovu člana 40 Statuta Opštine Pljevlja („Sl. List C.Gore – opštinski propisi“ br. 46/18) Skupština Opštine Pljevlja, na sjednici održanoj dana 27.07.2023. godine, donijela je:

**ODLUKU
O DAVANJU SAGLASNOSTI NA PROGRAM RADA JU ZAVIČAJNI
MUZEJ PLJEVLJA ZA 2023. GODINU**

Član 1

Daje se saglasnost na Program rada JU Zavičajni muzej Pljevlja za 2023. godinu, broj 01-069/23-181 od 06.07.2023. godine

Član 2

Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu CG-opštinski propisi“.

SKUPŠTINA OPŠTINE PLJEVLJA

Broj:22-016/23-328/1
Pljevlja, 28.07.2023. godine

**PREDSJEDNICA,
Jovana Tošić**

[Handwritten signature in blue ink]

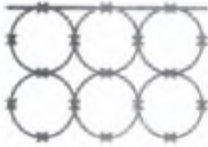
ЈУ ЗАВИЧАЈНИ МУЗЕЈ
Пљевља

Placemise Opština Plevlja

6.07.2023				
Opština	Opština	Opština	Opština	Opština
07-019/23-207/s				

ПРОГРАМ РАДА
ЈУ ЗАВИЧАЈНИ МУЗЕЈ ПЉЕВЉА
ЗА 2023. ГОДИНУ

Пљевља, јул 2023. године

ЈУ Завичајни музеј Пљевља
The Regional Museum Of Pljevlja

Трг 13. јул б.б., 84210 Пљевља, моб. +382 68 719 720
muzejpv@t-com.me, <https://muzejpljevlja.com/>

Број: 02-078/23 - 182

Пљевља, 6.07.2023. год

На основу члана члана 12, члана 19 став 1 тачке 3 и члана 20 Статута ЈУ Завичајни музеј Пљевља, број: 01-13 од 07.03.2012. године, Савјета ЈУ Завичајни музеј Пљевља, на сједници одржаној 6.07.2023. године, донио је

ОДЛУКУ

О усвајању Програма рада ЈУ Завичајни музеј Пљевља за 2023. годину.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Дана 6.07.2023. године, Савјет ЈУ Завичајни музеј Пљевља одржао је сједницу, на којој је разматран Програм рада и план финансијских средстава за 2023. годину.

Програма рада ЈУ Завичајни музеј Пљевља за 2023. годину, је сачињен у законском року, почетком марта мјесеца 2023. године и усвојенод стране Савјета Завичајног музеја, на сједници одржаној 17.03.2023. године (Одлука, акт бр: 02-078/23-52, од 17.03.2023.г). Како до сада у раду Скупштине општине Пљевља, нису разматрани Програми рада јавних установа, у међувремену је дошло до измјена у потраживању Буџетских средстава ЈУ Завичајни музеј Пљевља, условљених усвајањем измјена Гранског колективног уговора за област културе, којим је Влада Црне Горе прихватила повећање обрачунских коефицијената запослених, као и додавањем музејске активности у организовању научног скупа и штампања Гласника Завичајног музеја, те повећања трошкова суфинансирања пројекта конзерватирских услуга.

Ради усклађивања усвојених Буџетских средстава и активности Музеја, спроведене су измјене и допуне предходно усвојеног Програма рада, који је поднијет Савјету на разматрање.

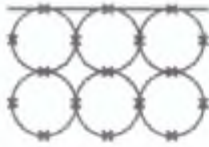
Током сједнице, члановима Савјета су предочене и детаљно образложене све тачке Програма рада и план финансијских средстава, предвиђених за спровођење планираних активности. Након појединачног разматрања ставки предложеног Програма рада и утврђивања смјерница његовог спровођења од стране ЈУ Завичајни музеј Пљевља, Савјет је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

Достављено

- 1x Скупштини Општине Пљевља
- 1x Секретаријату за друштвене дјелатности
- 1x а/а

Председник Савјета
ЈУ Завичајни музеј Пљевља

Лука Цвијетић

ЈУ Завичајни музеј Пљевља
The Regional Museum Of Pljevlja

Трг 13. јул 6.Б., 84210 Пљевља, моб. +382 68 719 720
muzejpv@t-com.me, <https://muzejpljevlja.com/>

Број: 01-069/23-181

Пљевља: 6.07.2023. год

ПРОГРАМ РАДА ЗА 2023. ГОДИНУ

Јавна установа Завичајни музеј Пљевља, као установа културе, почела је са радом 19. новембра 1952. године. Оснивач музеја је Општина Пљевља, која већ пуних 70 година одржава његово постојање. Организација рада Музеја, послови и задаци које обављају поједина организациона одјељења и службе, уређују се Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста.

По музејској типологији Завичајни музеј Пљевља убраја се у музеје комплексног типа, што подразумева организовање рада кроз више одјељења, а то су:

- Археолошко одјељење;
- Етнолошко одјељење;
- Историјско одјељење;
- Културно-историјско одјељење,
- Одјељење за педагошки рад и
- Службу за опште, правне, административно-техничке и финансијске послове.

Рад Музеја одвија се у складу са законима, правилницима, нормативима, прописима и стандардима за обављање музејске дјелатности, који обухвата: сакупљање, чување, заштиту, истраживање, стручну и научну обраду, документовање, систематизацију збирки, презентацију и валоризацију музејског материјала и музејских локалитета са простора општине Пљевља, као организовање самосталних и изложби у сарадњу са другим музејима и институцијама културе. Поред наведених, Музеј обавља и властиту издавачку дјелатност.

За седам деценија постојања, Завичајни музеј Пљевља је имао

- више систематских археолошких ископавања;
- више сондажних истраживања;
- мултидисциплинарно рекогносцирање пљеваљске општине;
- већи број парцијалних историјских, културно-историјских и етнолошких истраживања;
- стручну обраду и документовање музејских предмета,
- петнаест научних скупова најчешће везаних за културно-историјску прошлост пљеваљског краја, који су праћени издавањем Гласника Завичајног музеја, као и
- припремање и отварање сталне музејске поставке археолошке збирке.

Подаци о ЈУ Завичајном музеју Пљевља могу се наћи на веб-сајту: <http://muzejpljevlja.com/>. Информације о активностима музеја могу се пратити и на налогу фејзбук странице - ЈУ Завичајни музеј Пљевља.

УВОД

Представљање Завичајног музеја Пљевља, кроз седам деценија постојања, завређује један уопштен осврт на саме музеје, а нарочито на посебан преглед развојних фаза кроз које је овај музеј прошао.

Музеји су кроз свој историјат, од првобитног вјеровања у музе као заштитнице поезије, умјетности, културе и различитих духовних активности човјека, временом прерасли у музеје као установе у којима се чувају, проучавају и излажу збирке старина, умјетнина, природних и техничких предмета, кроз тематске или хронолошке приказе. Настанак музеја се везује са израженом жељом појединца за посједовањем, која је временом прерасла у страст, и то наследног карактера, која се опет историјски трансформисала у пасионирано колекционарство. Тај процес је свакако пратило сакупљање и нагомилавање културних и скупоцјених предмета, чиме се полако стварају првобитно храмовне ризнице, као магацини за обредне предмете, али и трезори, богатих владара и владајућих кругова, који су били затвореног типа. Од I вијеку п.н.е јављају се прва јавна колекција умјетничких предмета, а од XV вијека и времена ренесансе почињу се подизати посебне грађевине које временом постају отворене за ужи, а касније за шири, круг посјетилаца што ће довести до институционалног функционисања и у правом смислу настанка музеја.

Већ половином XIX вијека у романтичарском духу глорификовања националних вриједности, у музејима се сакупља национално благо материјалне и духовне културе. Од тада потиче и њихова типологија, у којој се издвајају комплексни, народни, национални и завичајни музеји, а која се задржала и до данас. По критеријумима сврсисходне дјелатности они постају научно-педагошке установе, чија се дјелатност огледа кроз прикупљање, чување, проучавање и излагање покретних културних предмета.

Први музеј у Црној Гори је отворен 1893. године у згради Зетског дома, а потом 1952. године, Његошев музеј у Биљарди. Исте, 1952. године основан је Завичајни музеј у Пљевљима, као музеј комплексног типа, са циљем да сачува и прикаже развојни процес живота једне мање области, јединственог поднебља разноликог етничког састава и богате културно-историјске прошлости.

Музејски фонд се годинама формирао путем истраживања, скромних откупа и поклона дародаваца. Цјелокупан материјал распоређен је у богате музејске збирке. Веће су организоване кроз одјељења: Археолошко, Етнолошко, Историјско и Културно-историјско, које је обухваћено мање збирке: збирка умјетничких слика, збирка нумизматике, збирка старих књига и архивске грађе Заоставштина породице Танасија Пејатовића и библиотечка збирка.

Кроз постојеће музејске фондове може се пратити историјски континуитет развоја човјека, са свим друштвено-политичким збивањима на овом простору, од далеке праисторије до најновијег доба. Бројна археолошка истраживања која су од средине 60-их година спровођена на подручју Пљеваља, а којима је и Музеј непосредно учествовао, дала су многа сазнања и расвијетлила бројне недоумице о просторном и временском битисању човјека у овим крајевима и његовом развоју, још од праисторије.

Прва систематска истраживања извршена су 1964. године у Готовуши, када је откривен тумул из гвозденог доба (старости од 750 - 500 година п.н.е.), а упоредо су започета и истраживања на локалитету Муниципијума С, простору некропола, и спроведена су у два наврата од 1964-1967. и од 1970-1975. године. Почетком осамдесетих започета су истраживања на праисторијским, палеолитским локалитетима у горњем току Ћехотине, која су континуирано трајала скоро деценију.

До средине деведесетих, вршена су и археолошка истраживања на средњовјековним тумулима у Боровици, где су у нижим слојевима пронађени и налази из гвозденог периода, који су откривени и на локалитетима Жугића гумну у Левер Тари, Црквицама у Зеници, Догањама. Првих година овог стољећа, од 2007. године започела су истраживања на подручју римског града, на локалитету Муниципијум С. Она су потврдила претпоставке да је ријеч о значајном градском средишту старог вијека, на којем тек треба да се спроведу значајнија археолошка истраживања. Ангажовањем стручног археолошког тима у Отиловићима, 2009. године, утврђено је постојење темеља ранохришћанске базилике и гробних налаза, који потврђују присуство људске заједнице и непрекидну цивилизацијску и еволуциону нит на овим просторима и кроз период средњег вијека.

Повољности за егзистенцијални опстанак човјека у овом крају првенствено се огледају у адекватним климатско-географским условима, који су условили богату флору и фауну овог поднебља, што је нарочито било изражено у долини ријеке Ћехотине. У њеном горњем току, вруљанско-љутићко-матарушком кањонском дијелу, на три палеолитска станишта, на растојању од по пар километара, пронађени су трагови присуства праисторијског човјека, за које се може рећи да су међу најстаријима у Црној Гори. Обухватају више временских раздобља од прије 50.000 година, па све до периода од 5000-3000 година п.н.е.

Станиште које указује на наставак континуираног еволуционог циклуса, утврђено је на лијевој обали средишњег тока Ћехотине, у Догањама, на заравни Пљеваљског поља. Откривено је након рударских радова, на проширењу површинског дијела копа рудника угља. Према археолошким анализама потврђено је постојање насеља из периода млађег каменог доба, неолита, од прије 6.000 година. По пронађеним предметима закључује се да је човјек већ тада у потпуности промијенио пређашњи начин живота, привредну основу и друштвену организацију. Припитомљавање животиња и култивисање биљака учинило га је мање зависним од природе. Ове суштинске промјене утицале су на могући сједилачки начин живота и трајније насељавање на једном мјесту. Ширењем рударског копа, у неповрат је изгубљен овај локалитет, који је по археолошким налазима (украшеним керамичким посудама од пречишћене глине, алаткама од глачаног камена и кремена, коштаном шилима, спатулама, каменом жрвњу, глиненој антропоморфној фигурици за култне обреде и др) могао представљати један од најзначајнијих регионалних неолитских локалитета.

Метално доба, по археолошком налазима, на локалитетима у пљеваљском крају датовано је на период IV - III вијек п.н.е. Његово основно обиљежје је откривање начина производње метала из руде и употреба. Према врстама метала које су се временом усавршавале и користиле у изради, усвојена је хронолошка подјела на бакарно, бронзано и гвоздено доба. Употреба металних предмета, првенствено оружја, промијенила је живот људи и условила бројне сукобе, услед чега долази до јачања и економске моћи заједнице и појединца, а расте и жеља за новим освајањима. У

потпуности је промијењен образац живљења, што је довело до промјена и у ритуалним погребним обичајима. Доминантан облик сахрањивања постаје под тумулима, у којима су пронађени и различити предмети керамике, металног оружја, накита. На подручју Пљеваља потврђени су илирски тумули на Малој Плијеши, Зеници, Готовуши, Боровици, Љутићима, Отиловићима, Догањама.

Прелазак из периода праисторије у историју, тј. крај старе и почетак нове ере, обиљежен је продором римске цивилизације на ове просторе, чиме је овдашње илирско племе Пируста било подвргнуто процесу романизације и притиснуто експанзијом римске културе. Од тада почиње непрекидна освајачка, економска, политичка и друга римска претензија према овом простору. Градили су путеве из разних праваца, који су овај крај претворили у стедиште истока и запада, југа и сјевера, као средишта старог континента.

О постојању развијеног града Муниципијума С, на простору данашњег насеља Комини, свједоче бројни налази из некропола, на којима је истражено близу 700 гробова, дијелом инфламираних, а дијелом инхумираних покојника. Гробни материјал, од око 1.200 разноврсних и изузетних предмета, пронађених од средине 60-их до средине 70-их година, чува се у Завичајном музеју. Међу њима су керамички предмети и посуђе, метални предмети оружја (копља и ножеви), новчићи, фибуле, сребрни и златни накит, стаклене посуде и пехари. Међу најзначајнијим је стаклени пехар – диатрета, префињене љепоте и умјетничке вриједности. Израђена је од безбојног стакла, звоноликог изгледа, окружена стакленом кобалтно плавом мрежом од кругова, изнад којих је натпис *VIVAS PANELLENI BONA M* (емориа), у преводу „Панеленију за сјећање“. Сачувана је у цјелости што је чини још вриједнијом, обзиром да их је само мали број у свијету (свега 5-6), док фрагментованих има око 20-ак.

Каснија историјска збивања на овим просторима, од Словена, примања хришћанства, пенетрације Османлија и дјелимичне исламизације, до ослободилачких ратова, могу се пратити кроз богат материјал музејских збирки, кроз сачуване писане списе који су неисцрпан извор за научне радове и тумачење културно-историјске прошлости ових крајева, као и шире.

Од средине XX вијека, након Другог свјетског рата, друштвене и политичке промјене условиле су и културни развојни правац, који се огледао у његовању револуционарних и слободарских тековина народноослободилачког рата.

У социјалистичком систему, добровољним радом и радним акцијама крајем четрдесетих година, широм земље подижу се бројна здања и установе, као што је, између осталих и Домом културе у Пљевљима, који је почетком педесетих година представљао средиште бројних културних дешавања. Тада је, у једном његовом дијелу, „привремено“, смјештен и Завичајни музеј. Скроман и неадекватан амбијентални простор, који није пружао могућност обављања музејске дјелатности кроз све њене аспекте, постао је трајни смјештај Завичајног музеја, пуних 55 година. Управо у таквим околностима, првобитни рад музеја био је организован и усмјерен на прикупљање старина са пљеваљског подручја, умјетнина, ратног и поратног материјала, докумената и меморијалне грађе. Организована је и стална поставка, усклађена са културно-политичким приликама, која је трајала наредне скоро четири деценије.

У просторној ограничениости и безусловности музеја, није се могла у потпуности представити суштина постојања музеја, нарочито у смислу презентовања изузетног материјала који посједује. Због неоптималних услова који су годинама постали све

видљивији, Музеј се у више наврата нашао на мети провалника, који су тада отуђили већи број изузетно вриједних музејских предмета. Из тог разлога, највриједнији музејски експонати нису могли ни бити изложени у Пљевљима, али су зато били виђени на изложбама у више свјетских метропола, Лондону, Москви, Прагу.

Услед лоших амбијенталних прилика у изложбеном простору музеја, 1992. године склоњена је стална поставка, како би се спријечило пропадање вриједних изложених предмета. У оваквим условима и бројним потешкоћама у којима је радио, Музеј је одговорно водио бригу о прикупљеном материјалу и његовом очувању.

Постојећи изложбени простор је, након оштећења изазваног пуцањем цјевовода гријања, реновиран 1999. године након чега је Музеј добио могућност да организују повремене тематске поставке, претежно гостујуће, у чему се огледала добра сарадња са бројним музејима, како из Црне Горе, тако и из окружења. Исте године, Завичајни музеј је организовао Научни скуп на којем је учествовао значајан број еминентних стручњака и научних радника, који су елаборирали стручне радове на тему културне прошлости Пљеваља, од којих је потом публикован Гласник Завичајног музеја. Од тада па у наредних петнаест година, научни скупови су се редовно организовали, сваки пут праћени издавањем новог броја Гласника, који се одликовао мултидисциплинарношћу, са садржајним научним радовима, на теме које обрађују културно-историјске тековине пљеваљског краја и шире области Полимља и Потарја.

Када је у љето 2007. године започела реконструкција цјелокупног Дома културе у Пљевљима, Музеј је у потпуности измјештен. Музејски материјал је адекватно смјештен у сигуран и безбједан простор, са одговарајућим микроклиматским условима, што је било приоритетна и уједно законска обавеза Музеја. Наставак рада Музеја, у изнајмљеном простору Црвеног крса, спроводио се кроз документациони рад и стручну обраду материјала, његову заштиту и очување као културног наслеђа за будуће генерације, што је једна од главних разлога постојања Музеја.

Недостатак изложбеног простора за презентације био је најочигледнији проблем у остварењу педагошке и дидактичке функције Завичајног музеја. Изложбене активности су биле сведене на минимум. У току 2016. и 2017. године Музеј је ипак, у више наврата, успио да изложи дио свог музејског фондуса у просторима других установа, који су адекватно прилагођени потребама тематских изложби, али увијек са присутном бојазношћу за очување изложеног материјала и са појачаним сигурносним мјерама.

Крајем новембра 2018. године Музеј је у реконструисаном Дому културе, годину дана прије званичног отварања, добио на коришћење један изложбени простор у којем је поводом дана музеја и уједно обиљежавања Дана Општине Пљевља, приређена изложба посвећена археолошком локалитету Муниципијум С. Том приликом нашим суграђанима и осталим посјетиоцима по први пут је приказан дио богатог налаза са античког римског локалитета.

Након пуних дванаест година, колико је трајало реновирање Дома културу Завичајни музеј Пљевља је институционално враћен у свој ранији простор, знатно проширен, тако да је, поред канцеларијског, добио и два изложбена простора. Модерно уређен ентеријер, са стакленим спољним представља спој елегантног и атрактивног амбијента, док се галеријски простор одликује мултифункционалношћу и несвакидашњом естетичношћу. Музеј је тако добио прилику да у адекватном простору, након вишедеценијског постојања може да организује тематске изложбе. Већ крајем

2019. године, из сопственог фондуса, приредио је двије поставке поводом обиљежавања новембарских свечаности, које су биле изузетно посјећене, на супрот чињеници да су наши суграђани деценијама били ускраћени за такав вид културних дешавања.

Од прољећа 2020. године приступило се осмишљавању модерне сталне поставке. Покренути су радови на адаптацији једног од изложбених простора, у којем је планирано да се на аутентичан начин представи материјал свих музејских одјелења (археолошког, етнолошког, историјског, културно-историјског), комбиновањем различитих аудио и визуелних иновација. Увидјело се да предвиђена грађа не би могла адекватно да се представи на ограниченом расположивом простору и да се не би добио ефектан приказ комплексног Завичајног музеја. С тога се приступило припремању сталне изложбе археолошке збирке, која има за циљ да прикаже еволуциони развој на ширем простору Пљеваља, како живог свијета, од плеистоцена (од прије 1,8 милиона година), тако и континуитет присуства човјека, од његових првих пронађених трагова из периода палеолита (прије 50 хиљада година) до краја античког доба (IV вијека). Ентеријер првобитног изложбеног простора је у знатној мјери измијењен, извођењем захтјевних гипсаних и молерских радова, који су се спроводили управо у вријеме проглашене пандемије, изазване корона вирусом, Ковид 19.

Изложба, под називом „Путевима Хомо сапиенса“ је хронолошки приказ развоја кроз историјска раздобља, од праисторије, каменог и металног доба, до периода римске владавине на овим просторима. Представља модеран приказ давних времена, која су посјетиоцима приближена путем изложених предмета и илустрација, нарочито прилагођених дјечијем узрасту, како би сликовито могли да добију сазнања о прошлости овога краја. Представљени материјал праћен је историјатима одређеног времена који су доступни како у писаној форми, тако и преко кју-ар кодова и електронских таблет-уређаја са преводима на више свјетских језика. На постављеним мониторима се могу пратити различити серијали археолошких истраживања и теренских ископавања на појединим локалитетима. Као највећа особеност изложбене поставке јесте холограмски приказ диатрете, највриједнијег музејског предмета, који је уједно и једно од највећих покретних културних добара Црне Горе. Овом поставком, након скоро пуне четири деценије, Пљевља су добила музеј, у правом смислу те ријечи.

Изложба је од самог отварања наишла на похвале и одличне коментаре посјетилаца, који је сврставају у ранг модерних европских музејских поставки. Својом оригиналношћу, ова трајна археолошка изложба Завичајног музеја привукла је и велику медијску пажњу и била је пропраћена од стране више емитера и представљана у оквиру различитих програма националне и локалне телевизије. Сва ова реаговања и позитивне критике допринијеле су да управо изложба „Путевима Хомо сапиенса“, буде проглашена од Музејског друштва Црне Горе за најбољу изложбу у току 2021. године. Организовањем ове сталне поставке археолошке збирке, Музеј је комплетирао своју дјелатност, заокружио процес рада и оправдао седамдесетогодишње постојања.

У наредном периоду Музеј ће свакако наставити са активним радом и иновацијама у погледу освежавања сталне поставке, радити на организовању повремених тематских изложби, различитих видова радионица и културних дешавања, чиме ће се одржати континуитет рада, на задовољство суграђана, али и побољшање културне и туристичке понуде града, чиме би се указало на богатство и јединствен културно-историјски амбијент Пљеваља.

ДЈЕЛАТНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ИЗ СРЕДСТАВА БУЏЕТА ОПШТИНЕ ПЉЕВЉА

Средства из буџета Општина Пљевља, које су предвиђена за ЈУ Завичајни музеј Пљевља, планирано је да се намјенски утроше за реализацију различитих видова музејске дјелатности током 2023. године, и то за

I - Редовне дјелатности

1. - Редовне дјелатности,
2. - Прикупљање музеалија, историјских података и формирање нових збирки,
3. - Ангажовање стручних сарадника,
4. - Допуну и осавремењавање сталне музејске поставке,
5. - Изложбене активности,
6. - Издавачку дјелатност,
7. - Опремање сувенирнице и набавку сувенира,
8. - Археолошку изложбу и обраду археолошког материјала
9. - Презентацију камених споменика

II – Набавка компјутерске и фотографске опреме, израда и одржавање софтвера

III – Систем техничке заштите

IV - Организовање Научног скупа и штампање Гласника Завичајног музеја

1. РЕДОВНА ДЈЕЛАТНОСТ

Музеј, као јавна установа, обавља музејску дјелатност под условима и на начин прописан Законом о музејској дјелатности. Његовим редовним дјелатностима обухваћено је: сакупљање, чување, заштиту, истраживање, стручна и научна обрада, документовање, систематизација збирки, презентација и валоризација музејског материјала и музејских локалитета. Спровођењем ових дјелатности обезбјеђују се услови очувања природних, цивилизацијских и културних материјалних и нематеријалних добара, као дијела националне и општељудске баштине, ради задовољења културних, научних и образовних потреба појединца и друштва.

Као вид редовних активности Завичајни музеј континуирано спроводи мјере заштите музејског фондуса од могућих деструктивних утицаја. Ове мјере усклађене су са Правилником о заштити музејског материјала и музејске документације и спровode се првенствено у музејским депоима, као ризницама у којима је смјештен музејски материјал. Помоћу расположивих специјализованих инструмената, континуирано (24 сата дневно) се прати и евидентира температура и влажност ваздуха у депоима. Активирањем и одржавањем намјенских апарата за одстрањивање вишка влажности из ваздуха, у просторијама се одржава оптимална вриједност влаге, прописана законским нормама, зависносно од врсте материјала.

Цјелокупан музејски фондус смјештен је у два расположива депоа, који су у одвојеним објектима. Један, већи налази се у згради Скупштине, а други у згради Дома културе којим располаже Музеј. Оба простора заслужују посебан надзор и обилазак, услед бојазани од кварова (како на топлотним системима гријања, какав је био крајем године у подруму зграде Скупштине) до проблема прокишњавања (који је ранијих, а у неколико случајева и прошле године, био присутан како у депоу, тако и у другим просторијама Музеја). Због оваквог стања у којем се налазе депои присутан је оправдан

ризик за безбједност музејског материјала, који представља културно наслеђе, а према којем се морамо, као заједница сви одговорно односити. Због ових, а и многих других разлога (сигурносних, безбједносних, услова приступачности и др) који су присутни у погледу постојања музеја, као јавне установе, могло би се указати на предлог да се у неком наредном периоду размотри могућност изградње самосталног објекта за потребе музеја, чије би планско пројектовање првобитно задовољило све музејске стандарде приступачности, очувања, заштите и сигурности музејског материјала (што би једино омогућило излагање диатрете), а тек онда, ако је могуће ускладити и естетски изглед, који је у погледу реконструкције Дома културе био примаран у односу на све друге употребне могућности овог објекта.

Због стаклених површина на свим расположивим просторијама које користи, Музеј има вишеструк проблем. Почевши од прокишњавања дуж металних спојева у галеријском изложбеном дијелу (када је изложени материјал на музејској поставци у директној опасности од оштећења), затим великог зрачења, свјетлости и загријавања у љетним мјесецима (када је музејски материјал такође директно угрожен), као и при изложености ниским зимским температурама (које такође не погодују материјалу) а због величине изложбеног простора, гријање је изузетно слабо и долази до великих температурних осцилација, те се у таквим условима музејски материјал не би смио излагати. Уз пут треба поменути, да је и канцеларијске просторије немогуће загријати у зимским мјесецима, што због стаклених спољних површина, што због високих плафона (од 4 метра), а нарочито лошег гријања, које сваке зиме пријављујемо испоручиоцу топлоте, али се не изналази никакво рјешење проблема. Добијамо образложење да је Музеј задњи на линији топлотног система и да за те просторије нема довољно топлотног капацитета, и ако се гријање уредно фактурише као да је најоптималније.

Из напријед наведеног се може закључити да брига о музејском материјалу није прост и једноставан процес, већ да захтијева вишеструко ангажовање музејског особља, које ће и у наредном периоду, као и до сада, пратити и евидентирати постојеће стање, како у просторијама музејских депоа, тако и стање изложеног музејског материјала.

У наредном периоду неопходно је спровођење одговарајућих мјера заштите, у виду постављања специјалне заштитне фолија на стаклене површине или застора у виду ролетни, као и набавка додатних одvlaживача и апарата за мјерење појединачних микроклиматских параметара у изложбеним и просторијама депоа.

Кроз редовне дјелатности Музеј ће обављати и друге видове стручног и пословног ангажовања. Нарочита пажња ће се посветити електронској документационој обради података. Већ дужи низ година предочена је могућност да ће, од стране документационе службе матичне установе Народног музеја Црне Горе, остали музеји добити електронски – софтверски програм за обраду документацијске грађе, након чега би се оформила јединствена база података. Она би представљала централни систем информација о расположивој музејској грађи на простору државе, који је требао бити доступан стручним лицима због лакше обраде и сарадње међу музејима. Али, до тог процеса јединствене електронске обраде и обједињавања још није дошло и неће у скорије вријеме. Бројни музеји у земљама окружења већ дужи низ година спроводе дигитализацију музејске документације. Са таквим иновативним процесом рада упознати су документаристи и кустоси црногорских музеја, који су путем зум-презентација, у више наврата током протекле године учествовали на организованим радионица, гдје су им указане предности и могућности оваквог начина рада.

Како би се постигла дигитална обрада основне музејске документационе грађе, Завичајни музеј је, са сродним институцијама у земљи и окружењу покренуо сарадњу и дошао до начина да набави и адекватно рјешења за спровођење електронске обраде документације, путем које ће се у многоне осавременити инвентарно вођење музејске документационе грађе, омогућити потпунија обрада музејских предмета, лакша и боља прегледност и доступност информацијама. Овај поступак биће праћен израдом документације, прилагођене савременим трендовима у музејској дјелатности. Стручним лицима ће бити омогућена едукација и обука за спровођење дигитализације.

У оквиру редовне дјелатности споводиће се обрада и попис примарног библиотечког фонда, којим располаже Завичајни музеј. Формираће се збирни фондови и извршити реинвентаризација која је од значаја за вођење цјелокупне музејске библиотеке збирке, као дијела културно-историјске збирке.

У погледу спровођења педагошко-дидактичких видова дјелатности планирано је више активности. Како би нашим најмлађим суграђанима и посјетиоцима уопште Музеј учинили што приступачнијим и кроз различите педагошке форме што занимљивијим, планирано је да се у наредном периоду организује више активних радионица са дјецом предшколског и основношколског узраста на којима би, на креативан начин, они сами, од различитих материјала израђивали предмете које су видјели на поставци. На тај начин, кроз практичну наставу би се обрађивале наставне цјелине, што би дјецу заинтересовало за нова сазнања, а која би им била утемељена на њиховом личном доживљају.

За дјецу је планирана је израда водича кроз музеј, у којем би се кроз илустрације и сажет текст указало на значај културне баштина и на потребу очувања културног наслеђа овога краја. Планирано је и да се осмисле и израде бојанке прилагођене дјечијем узрасту са причама и цртежима о предметима, музеалијама из различитих збирки као и бојанке о сталној археолошкој музејској поставци, путем које би се дјецу приближили сегменти историјских раздобља, палеонтолошких и археолошких локалитета, духовно и физичко присуство и развој човјека хиљадама година уназад.

Кроз редовне дјелатности, Музеј планира да, као установа од јавног интереса, свој рад учини доступнијим особама са инвалидитетом,¹ те слабовидим и слијепим особама. У том правцу Музеј је био оријентисан и током 2022. године. Ангажовањем стручног тима музејских радника издвојени су предмети који презентују појединачно свако од развојних историјских раздобља, обухваћених изложбом. Ангажовањем фирме за израду 3Д предмета, извршено је скенирање музејских експоната и њихова израда у оригиналном облику, од посебног материјала. Међу израђеним предметима је и диатрета, која, обзиром да није могла бити доступна за скенирање, исцртана је према димензионалним вриједностима од којих је у векторском програму направљен њен приказ, на основу којег је одрађена и њена макета, за потребу представљања слабовидим особама. У исту сврху урађен је и каталог сталне поставке на Брајевом писму.

Крајем 2022. године била је предвиђена посјете слабовидих особа Музеју, али је одложено за почетак 2023. године, из разлога што је управо крајем децембра 2022. године, Музејско друштво Црне Горе, у сарадњи са Библиотеком за слијепе Црне Горе и уз подршку Министарства културе и медија Црне Горе, организовало едукативну радионицу под називом „Ка приступачним музејима“. Радионица је реализована као обука стручних музејских радника и едукатора за рад са особама са инвалидитетом.

Стручни предавачи, експерти са дугогодишњим искуством у реализацији пројеката везаних за приступачност, пружили су основне информације о принципима и методама рада на унапређењу приступачности и инклузивних програма музеја, упутили на постојеће законске оквире, стандарде, могућа решења и modele рада, на сегменте различитих аспеката приступачности, универзалном дизајну, практичним техничким решењима, дигиталним алатима и другим доступним средствима која могу допринијети унапређењу приступачности музеја. Након свих ових предочених информација, у најскорије вријеме ће бити реализована, већ раније планирана, и дијелом уговорена радионица са савезом слијепих у Пљевљима.

Још једна од планираних активности биће и израда прилазне стазе за инвалидна лица, испред улаза Музеја, која је била планирана да се одради у склопу пројекта реконструкције Дома културе и уређења околног прилазног простора. Међутим, то није спроведено. Музеј је, од Општине као власника Дома културе, средином 2022. године добио сагласност за самостално корушћење и управљање додијеленим простором, са улазном вертикалом, и на основу тога налази за сходно да спроведе мјере прилагођавања прилаза особама са инвалидитетом. Томе у прилог иде и постојање лифта за инвалидна лица у улазу Музеја, који је иначе непрактичан и слабо употребљив. Планирано је спровођење неопходног сервисирања, након којег ће бити функционалан и, надамо се, да ће задовољити потребе посјетилаца.

Током престојеће године наставиће се, већ утемељена, добра сарадња са културним и просвјетним установама, како са простора Пљеваља, тако и Црне Горе. Музеј ће активно сарађивати са предшколским установама и основним школама у погледу орагнизовања креативних радионица на којима ће дјеца имати прилику да кроз самосталан стваралачки рад представе неке од предмета које виде на сталној или на организованим тематским изложбама.

Спроводиће се и даље интензивна сарадња са туристичком организацијом у циљу што богатије презентације културно-историјске баштине Пљеваља. Биће настављене активности на медијској промоцији музеја и сарадњи са јавним сервисом РТЦГ и са локалним емитером Телевизијом Пљевља. Музеј ће се активно укључити у обиљежавања значајних датума везаних за музејску дјелатност, као и у бројне видове сарадње и пројекте који се реализују у координацији са Министарством културе и медија.

2. ПРИКУПЉАЊЕ МУЗЕАЛИЈА, ИСТОРИЈСКИХ ПОДАТАКА И ФОРМИРАЊЕ НОВИХ ЗБИРКИ

Простор пљеваљског краја, као ријетко који, обилује изузетним примјерцима материјалне културне баштине. Током предходних година Музеј је откупом старина или путем поклона дародаваца долазио до материјала којим су употпуњене музејске збирке. Како би могли да се на адекватан начин освијетле сегменти одређених епоха, које нису у довољној мјери заступљене и документоване у музејској колекцији, током наредне године приступиће се организовано систематском откупу дијела етнографског и другог, за музеј, интересантног материјала. Таквом праксом дошло би се до предмета који могу бити од значаја за представљање одређених развојних епоха Пљеваља, као и посебних догађаја, обичаја, истакнутих појединаца чиме се могу употпунити омажи. Обзиром да је таквих предмета све мање и да они временом пропадају, планирано је да

се подстакне откуп нових музеалија, нарочито оних које би могле задовољити критеријуме музејског експоната, како би се обогатиле постојеће или формирале нове збирке.

Посебан акценат ће се ставити и на сегмент очувања нематеријалне културне баштине на простору Пљеваља, на прикупљање грађе из тог домена која је од изузетног значаја, с обзиром да је све мање зналаца који би чинили спону са већ изблиједјелим временом.

У циљу употпуњавања историјске збирке, оквиру редовних музејских дјелатности наставиће се са прикупљањем података, докумената, фотографија из најранијег периода који свједоче о историјским дешавањима на простору Пљеваља. Такође ће се интензивирати прикупљање старије грађе и могућих средњевјековних налаза који могу употпунити сазнања о пљеваљском крају из тог периода, који је изузетно штур са материјалним доказима и показатељима тог времена. Током протекле године покренут је откуп археолошких налаза из тог времена и планирано је да се настави и у наредном периоду.

3. АНГАЖОВАЊЕ СТРУЧНИХ САРАДНИКА

Музеји, као установе културе, Правилником о музејској дјелатности и гранским колективним уговором имају тачно дефинисана и одређена занимања која могу обављати стручне послове, након стеченог стручног звања које додјељује Министарства културе и медија, по положеном стручном испиту. Законском одредбом је предочено да музеји комплексног типа, какав је и Завичајни музеј Пљевља, морају имати најмање једног кустоса који ће руководити појединачним стручним одјељењима. Насупрот тим одредницама, Завичајни музеј не располаже са довољно стручног особља, првенствено са звањем археолога, конзерватора и историчара-умјетности, због чега су присутне бројне последице. Једна од њих је чињеница да Музеј самостално не може да спроведе планирани и обавезни процес ревизије, а Законом о музејској дјелатности, дужан је да врши ревизију музејског материјала, зависно од врсте и обима, периодично, најмање једном у пет година, као и у случају преузимања послова руководиоца збирке или музеја, неовлашћеног уласка или физичког оштећења простора у којем се чувају музејски предмети. Спровођење ревизије првобитно подразумијева образовање комисије, од најмање пет стручних чланова, зависно од збирке која се обрађује, са којима Завичајни музеј не располаже. Једина могућност да се покрене процес ревизије, коју закон предвиђа у оваквим случајевима, јесте да се ангажују стручна лица из других музеја, чији би стручни рад и боравак у Пљевљима, Музеј имао обавезу да финансира, што је и предвиђено буџетском ставком.

Предвиђени процес ревизије у великој мјери је условљен могућностима и временским оквирима стручних лица која би била ангажована из других музеја. Чињеница да Музеј за овај посао располаже са малим бројем запослених, да ће за вријеме обављања ревизије више особа боравити у малом простору депоа, гдје су посебни микроклиматски услови (без свежег ваздуха и дневне свјетлости), условљава усклађено и оптимално ограничено радно вријеме у таквим условима. Додатно, сам поступак спровођења ревизије подразумијева детаљну обраду и евидентирање појединачних предмета, те и то утиче на ефикасност спровођења радова. Све наведене

чињенице указују да се процес ревизије не може лако и брзо спровести, већ да је то захтјеван и дуготрајан посао, који се планира започети ове године, свјесни да ће континуирано трајати у наредном периоду.

Етнографска збирка садржи значајан број предмета оријентално-исламске културе који још увијек нису систематизовани у посебну збирку, а највећи дио набављен је у првим годинама оснивања музеја. Дио предмета оријентално-исламске културе није био на адекватан начин обрађен, прије свега због текста на арапском језику. Захваљујући сарадњи са оријенталисткињом др Драганом Кујовић, до сада је обрађен и дјелимично публикован дио збирке који садржи рукописне и штампане књиге уџбеничког карактера на арапском, турском и персијском језику, затим неколико калиграфских исписа, као и предмете који садрже исписе на арапском језику.

Током припреме за ревизију музејског материјала, пописано је укупно 89 печата са текстом на арапском језику. Након фотографисања и дјелимичне обраде предмета, планиран је наставак сарадње са др Драганом Кујовић, односно стручна обрада предмета која подразумијева превод текста чиме ће се обезбиједити потпуна документациона заштита предмета и створити неопходни услови за њихову даљу валоризацију.

4. ДОПУНА И ОСАВРЕМЕЊАВАЊЕ СТАЛНЕ МУЗЕЈСКЕ ПОСТАВКЕ

Завичајни музеј Пљевља, убрзо након повратка просторије реновираног Дома културе, успио је да за кратко вријеме осмисли и према томе реализује уређење изложбеног простора за потребе сталне археолошке поставке, која је представљена на несвакидашњи, модеран, атрактиван, занимљив, интересантан начин, како одраслим тако и најмлађим посјетиоцима. Малобројна екипа запослених у музеју удружено и самостално је изналазила идејна рјешења за све појединости које су пратиле процес настанка поставке, без ангажовања ентеријериста или дизајнера. Убијеђени да ће сами најбоље доћи до жељеног циља, запослени у музеју, екипа од 5 људи, направила је савршено издање изложбе, која је у 2021. години оцијењена као најбоља музејска изложба у Црној Гори, што нам је за понос.

Излагањем и презентовањем вриједних археолошких предмета из различитих епоха не истиче се појединачна атрактивност неког посебног експоната, већ се указује на развојне епохе човјека и континуитет живота у пљеваљском крају, од најранијих трагова до развијеног цивилизацијског античког периода. Материјал је изложен у двадесет седам свијетлећих стаклених витрина, између којих је издигнуто деветнаест свијетлећих панела, са истакнутим археолошким локалитетима и илустрованим приказима стилова живота из различитих развојних епоха. Постављени су са циљем да на једноставан, сликовит и допадљив начин поставку учине разумљивом, нарочито најмлађим посјетиоцима.

Изложбена поставка је употпуњена техничко-технолошким иновацијама, и то:

1. мониторима (за снимцима о археолошким радовима на различитим локалитетима),
2. таблет-уређајима интегрисаним на зидовима (на којима су инсталирани пратећи текстови о поставци, преведени на више свјетских језика: енглеском, руском, арапском и турском, као и фотографије са археолошких истраживања),
3. кју-ар кодовима постављеним на банерима и витринама (који се читавају доступним мобилним телефонима и пружају могућност аудио-водича кроз изложбу)

4. интер-активни приказ археолошког локалитета Муниципијум С,
5. холограмски приказ диатрете (која се као културно добро од великог значаја не може изложити без постојања законом прописаних одређених техничко-технолошких мјера заштите, које у значајној мјери обезбијеђују њену сигурност и безбједност), као и новим
6. интер-активним квизом (осмишљеним у форми видео приказа, који кроз временске периоде, као нивое видео-игрице даје дјечи ретроспективу поставке, уз могућност одговарања на питања, прилагођена основношколском узрасту).

У наредном периоду приступиће се додатним иновативним и интерактивним рјешењима која би освежила и обогатила поставку, у виду прилагодљивог педагошко-дидактичког садржаја, који би имао забавно-образовни карактер. У сарадњи са основним школама, педагошка музејска служба спроводиће и креативне радионице у складу са наставним програмом који су тематски повезани са музејском поставком, како би дјеца кроз активну наставу стицала нова искуства и сазнања. На такав начин желе се анимирати дјеца да на занимљив и ненаметљив начин, стекну знања о прошлости родног краја и богатој културно-историјској баштини Пљеваља.

Како би изложба била прилагођена слабовидим особама планирано је да се пратећи изложбени текстови истакну и на Брајевом писму, и да се предмети израђени у 3Д облику изложе на адекватан начин, који задовољава форме практичне употребе.

5. ИЗЛОЖБЕНЕ АКТИВНОСТИ

Изложба „Живот на црногорском двору“

Поводом обиљежавања 70 година постојања Завичајног музеја Пљевља, а уједно и дана ослобођења Општине Пљевља, у сарадњи са Народним музејом Црне Горе и Дворцем краља Никоне, у галеријском изложбеном простору музеја представљена је изложба под називом „Живот на црногорском двору“. Кроз бројне изложене и јединствене примјерке предмета, који су припадали члановима владарске, царске, потом краљевске породице, Петровић Његош, приказан је живот на двору.

Важан сегмент приче о животу на двору су ентеријер и унутрашњи декор, који су деценијама били својеврсна кулиса како вођења и владања државом, тако и свакодневног живота чланова краљевске породице. Наизглед скромна и једноставна архитектура црногорског двора скривала је краљевску раскош и аристократски луксуз унутрашњег амбијента. У дијелу који илуструје дворски ентеријер, представљени су предмети који осликавају укус и дизајн ентеријера и кућног декора крајем XIX и почетком XX вијека, које карактеришу еклетицизам и разноликост стилских језика. Изложени материјал је репрезентативан избор из богате збирке примијењене умјетности, са одабраним предметима реномираних европских произвођача стакла и порцелана.

Одијевање свих чланова из владарске породице Петровић Његош, у многеме осликава друштвене и културне промјене у Црној Гори на крају XIX и почетку XX вијека. Наиме, традиционалне дјелове црногорске ношње - доламу, јелек, корет, јакету, првенствено млађи чланови, замијенили су европском модом.

Двор Петровића није био само породични дом. Својеврсна природа његових укућана, а нарочито главе породице, подразумијевала је да двор буде политички и дипломатски центар Црне Горе.

Изложба “Живот на црногорском двору” пружа посјетиоцима увид у еманципованост појединих чланова краљевске породице и начин на који су веома суптилно усвајали европске трендове.

Изложба је својим садржајем и историјатом који прати свеукупну причу о црногорским приликама и њеном владару у прелазним деценијама између два вијека, привукла пажњу бројних посјетилаца. Значајна је организована посјећеност, како основних тако и средњошколских ученика који у простору музеја, на очит примјер допуне сазнања о обрађеним наставним темама. Посјете ће се одвијати и током марта мјесеца, са организованим поподневним дежурствима.

Изложба фотографија „Јелена, Краљица Италије“

Почетком 2023. године, Амбасада Италије је изразила интересовање за успостављање сарадње са ЈУ Завичајни музеј Пљевља. Након што су са упознали са радом Музеја, оцијенили су га као установу са којом би могли остварити успјешне односе у погледу представљања заједничких тематских цјелина које су испреплетане од далеке прошлости. Оне сежу од времена када је овај простор, у оквиру провинције Далмације, био у саставу Римског царства, па до историје новог и најновијег доба. У том оквиру је и период краја XIX вијека, када се успостављају блиске везе владарских породица, велике империјалистичке Италије и мале Црне Горе, тек ослобођене од вишевијековног османског ропства и, од великих сила, тек признате за државу. Удајом Јелене Петровић Његош, ћерке књаза, касније краља Николе I Петровића Његоша за италијанског принца, а потом краља, Виторија Емануела III, Црна Гора је на велика врата ушла у високе европске кругове.

Управо тај период живота црногорке Јелене Петровић Његош, као принцезе и краљице, познате и под именом Јелена Савојска, приказане се кроз изложбу фотографија, коју организује Музеј са Амбасадом Италије. Изложба је приређена у сарадњи са Италијанским Институтом за културу у Београду и уз подршку Министарства културе и медија Црне Горе.

Изложба поставка је концептована поводом обиљежавања седамдесет година од смрти краљице Јелене. Кроз фотографије које су издвојене од стране Института за историју италијанског Ризорђимента у Риму, приказују се најзначајнији тренутци из живота краљице. На овај начин представиће се једна посебна личност наше историје чији је карактер, прије свега, одраз образовног контекста из којег је дошла и свих принципа и вриједности црногорске краљевске породице, много повезане са народом, које је са собом донијела у Италију. Исказана кроз свој хуманитарни рад и пожртвованост, краљица Јелена је од римског Папе била одликована Златном ружом, у знак поштовања и наклоности, као симболом узвишеног пријестола и очувања краљевских врлина.

Изложбом фотографија краљице Јелене, посјетиоцима ће се приближити историјат и саме Црне Горе, сагледан кроз дугачију призму, која пружа цијели спектар

нових сазнања, како о црногорском друштву, тако и о породици и улози жене, чији положај се у многоструком промијенио, можда дијелом управо због оваквих примјера одлучности и одважности.

Ова изложба је уједно и својеврстан наставак изложбе „*Живот на црногорском двору*“ чиме се постиже једна серијалност у представљању црногорске историје.

Изложба „Сегмент наше природе ”

Завичајни музеј Пљевља ће у сарадњи са Природњачким музејом Црне Горе приредити изложбу „Сегмент наше природе“, на којој ће посјетиоци имати прилику да видете неке од најатрактивнијих експоната из њихових збирки, који указују на богатство природе нашег окружења.

Изложба ће бити уприличена поводом обиљежавања Међународног Дана музеја -18. маја, који се организује под покровитељством Међународног музејског савјета (ИЦОМ-а) још од 1977. год. са циљем афирмације музеја и њихове улоге у промовисању културне различитости и интеркултуралног дијалога. Уједно ће се обиљежити и манифестација Ноћ музеја, када музеји, као установе које се баве културом, промоцијом и очувањем културног наслијеђа, у служби развоја друштва, на јединствен начин оживе, отворе своја врата до касно у ноћ и посјетиоцима приуште упознавање са свим видовима дјелатности музеја.

Овом изложбом жели се истаћи природа као амбијент, који човјеку пружа потребно благостање, управо у вријеме урбаног начина живота, када се, због технолошких и савремених развојних система, све више губи везу са природним окружењем.

Изложбом „Сегмент наше природе“ приказаће се живи свијет различитих природно-географских цјелина простора Црне Горе, од приморских до планинских. Биће представљене животиња које обитавају у нашим шумама, док се у природи ријетко ко сусрео са њима и о којима јако мало знамо, као и чињеницу да су шумске животиње угрожене управо од човјека, а неким од њих су људи једини природни непријатељи (као што је случај са медвједом или орлом). На поставци ће, на један оригиналан начин, бити представљен, још мање нам познат, еко-систем Скадарског језера, са богатством орнитолошких примјерака, који је 1983. године поглашен за Национални парк, а од 1996. године је подручје од међународног значаја.

Музеји као институције и јавне установе, у задње вријеме преузимају улогу носилаца позитивних промјена. Све веће је ангажовање музеја у едукативним програмима младих у погледу пружања сазнања путем изложби и поставки којима се на очит и прилагођен начин стичу трајнија сазнања, усвојена са више чула и кроз необавезан приступ. Ту нарочито долази до изражаја дидактичко-педагошка дјелатност музеја чиме се подстиче и веза музеја и локалне заједнице, првенствено школа.

У свом раду, музеј развија и међуинституционалну сарадњу са другим музејима, гдје се размјењују искуства и активности на обострано задовољство. Управо примјер за то и сарадња Завичајног музеја Пљевља са Природњачким музејом Црне Горе.

Мултидисциплинарни пројекат „Домицијан у Котору”,

ЈУ Завичајни музеј Пљевља у оквиру изложбених активности има у плану и презентовање мултидисциплинарног пројекта „Домицијан у Котору”, који реализује Општинска јавна установа „Музеји” Котор. У сарадњи са которским музејом жели се представити овај мултидисциплинарни пројекат који има за циљ презентацију, дигиталне анализе и истраживања мермерног портрета римског императора Домицијана, који се чува у которском лапидаријуму, чиме се широј јавности желе представити савремене методе истраживања. Овај портрет изузетног је квалитета, а пронађен је осамдесетих година прошлог вијека у Кумбору, док је претпоставка да је настао током осме или девете деценије I вијека.

Готово двомиленијумски Домицијанов портрет, изузетног квалитета, по оцјени стручњака, излаже се на посебно дизајнираном самоокретном постољу, док занимљиве зидне панеле, на којима су прикази могућег изгледа Домицијановог лица и његове биографске цртице, употпуњује знаковит аудиовизуелни садржај.

Пројектом, који потписују археолози Тимка Алихоџић, мр Милош Петричевић и Југослав Пендић, актуелизован је овај значајан експонат Лапидаријума у Котору, а дефинисање специфичности которског портрета осебујног Домицијана прати дигитализација овог културног добра те коришћење генеративне неуралне мреже ГАН с циљем добијања могућег изгледа римског императора. Занимљивост портрета је и у томе што су га због трагова црне боје у Котору називали црнцем. Доступни историјски и археолошки извори су омогућили да се установи старосна доб владара, могуће етничко поријекло и одређене физичке карактеристике.

Дигитализација вриједног културног добра, као што је портрет цара Домицијана из Котора, ријетко има једнострану намјену већ дигитални производ увијек може бити употријебљен на више начина.

Изложба „Никола Тесла“

Током јесени 2022. године успостављена је институционална сарадња Завичајног музеја Пљевља са музејом Николе Тесле, из Београда. Предочена је заинтересованост за изложбену поставку из фондуса збирке Николе Тесле, која би се могла представити у Завичајном музеју, што је прихваћено од управе музеја.

Обзиром да Музеј Николе Тесле организује изложбе широм свијета и да је већ знатно унапријед предвиђен њихов распоред и уговорени термини одржавања, немогуће је у скоријем року очекивати спровођење сарадње и организовање изложбе. Такође, Музеј врло често има обавезу да приреди изложбену поставку на иницијативу Министарства мултуре Србије, што доводи до прерасподјеле у терминима због додатног ангажовања.

Све то је условило да се не може прецизирати временски оквир, али је свакако потврђена заинтересованост и могућност одржавања изложбе. Оквирно је предвиђено да се крајем 2023. године, уз евентуална мања одсупања, може рачунати на изложбену поставку на којој би се презентовали личне предмети, документи, патенти и изуми Николе Тесле, једног од највећих научника свијета, свих времена.

Завичајни музеј Пљевља ће поред наведених планираних изложбених активности, организовати и мање повремене тематске изложбе истакнутих аутора и стваралаца, али и изложби које ће бити уприличене поводом обиљежавања европских и свјетских традиционалних културних манифестација. Обзиром да је Црна Гора чланица бројних међународних организација, ангажовањем Министарства културе и медија, иницира се и учешће јавних установа културе, у чему је Завичајни музеј и до сада показао заинтересованост и активно учешће.

6. ИЗДАВАЧКА ДЈЕЛАТНОСТ

Издавачка дјелатност Завичајног музеја Пљевља, скоро двије деценије била је дио редовне дјелатности музеја. Прва издања су била Гласници Завичајног музеја, у којима су објављивани радови еминентних стручњака који су учествовали као предавачи на годишњим Научним скуповима, у организацији Завичајног музеја. Поред овог вриједног и садржајног часописа, Музеј је задњих година покренуо едицију „Пљеваљско село”. Овим потезом музеј је наступио с намјером да кроз писану ријеч очувања бројних трагова културне баштине, сјећања и забиљешки које би се у последњем моменту отргла од заборавља, из времена када су пљеваљска села живјела интензивним животом. Овим радом Музеј подстиче аматерска истраживања и систематски унапређује професионална, која имају за циљ освјетљавање особености привредног, друштвеног и културног живота у селима пљеваљског краја. Ова издања ће у неком наредном периоду бити вриједна грађа за истраживачки рад и својеврстан документ о трансформацији пљеваљског села. Књиге из едиције „Пљеваљско село” представљаће чуваре и промотере културне баштине пљеваљског краја .

У 2023. години Музеј ће бити отворен за сарадњу у погледу објављивања нових рукописа о Пљевљима, који задовољавају стручне и естетске критеријуме. Такође посветиће се пажња објављивању могућих репринта старих издања, значајних за освјетљавање прошлости Пљеваља.

7. ОПРЕМАЊЕ СУВЕНИРНИЦЕ И НАБАВКА СУВЕНИРА

Рад Завичајног музеја, задњих година, првенствено је препознатљив по изложбеним активностима, које су постале главна одредница и показатељ његовог рада, обзиром да остали видови музејске дјелатности нису транспарентни и видљиви за јавност. Чињеница је да иза сваке тематске изложбе стоји озбиљан научни рад стручних кустоса и темељан ред техничког музејског особља.

Показатељ добро организованих изложби је свакако значајан број посјетилаца, различите старосне доби, који су у завидном броју постали редони пратиоци свих организованих дешавања у музеју. Савремена стална поставка је свакако утицати на комплексност рада музеја и на пораст интересовања за музејске активности, не само наших суграђана већ и посјетилаца из цијеле Црне Горе, ближег окружења, али и туриста широм Европе, па и свијета.

Знатно већа присутност Музеја у туристичкој понуди града, условила је проширену и разнолику слику посјетилаца. То је подстакло идеју за пласирање и продајну понуду сувенира, обзиром да је у више наврата сугерисано од стране самих посјетилаца да су заинтересовани да купе неки аутентични предмет који би био сувенир из Пљеваља.

Сувенир је, иначе предмет за успомену, који материјалом, идејом, умјетничким и естетским рјешењима, одражава или симболизује карактеристике одређеног краја, земље или подручја. Музејски сувенир може да буде копија предмета који се чува у музеју, реплика културно историјских споменика, скулптура, а такође и производ који је настао као инспирација онога што је производ неке друге традиције. Историјска прича или предмет из прошлости са добром позадинском причом може учинити сувенир занимљивим. Израда сувенира са карактеристикама локалног, регионалног и националног атрибута, уз умјетничка, техничка и технолошка рјешења, може покренути производњу у домаћој радиности, о чему је већ био ријечи са чланицама општинског пројекта „Буна“, који окупља жене предузетнице, а које би кроз сувенирницу Музеја могле понудити своје радове као сувенире пљеваљског краја.

Као и у свим другим сферама пословања, нови трендови дају пресудну ријеч у оригиналности, иновативности, са увијек новим могућностима за исказивањем креативности. Првобитна производња аутентичних музејских сувенира је разнолика, а у наредном периоду ће се осмислити и нова идејна рјешења која се могу реализовати. Постигнута сарадња са појединим организаторима и извршиоцима послова за израду сувенира, показала се као успјешна, те ће се наставити и у наредном периоду, а успоставиће се и сарадња са мањим локалним предузетничким организацијама, које би својим ангажовањем могли да употпуне и обогате понуду сувенира. Планирано је да музејски сувенири буду са јединственим и аутентичним приказима, који ће бити оригинални промотери културне баштине пљеваљског краја и асоцијација на Завичајни музеј Пљевља.

8. АРХЕОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА И ОБРАДА АРХЕОЛОШКОГ МАТЕРИЈАЛА

Археолошки локалитет Муниципијум С... представља урбани центар смјештен у унутрашњости римске провинције Далмације који је богатством археолошких налаза указао на његову важност за даља проучавања римске историје и археологије на тлу Црне Горе. У широј околини овог римског града чести су случајни налази који свједоче да је ово подручје током историје интензивно коришћено.

Због значаја овог археолошког локалитета у Коминима, Завичајни музеј је у сарадњи са Масариковим Универзитетом из Брна (Чешка), извршио геомагнетна истраживања на ширем потезу античког римског града, чиме је било обухваћено преко 15 ха локалитета. Тада су се указале градске зидине и остаци више грађевина на мјестима гдје није било очекивано.

У сарадњи са ЈУ Центар за конзервацију и археологију Црну Гору планирано је да се током године настави са археолошким истраживањима на овом простору како би се дошло до нових сазнања о градском језгру које је, по досадашњим истраживачким сазнањима једно од најзначајнијих у Црној Гори. Планиран је пројекат археолошких

рекогносцирања чиме би се добила шира културна слика мјеста, а посебно за период који се односи на вријеме живота и након напуштања римског града.

Активности на овом пројекту подразумевају: евидентирање и израду детаљне археолошке мапе са ГПС координатама археолошких локалитета, документовање регистрованих античких сполија на подручју цијеле општине и детаљну научну обраду откривених покретних налаза. Како још увијек не постоје конкретни подаци за раносредњевјековну историју овог подручја, циљ планираних активности јесте и рјешавање питања континуитета, односно дисконтинуитета живота и покушај да се употпуне научна сазнања о историји Пљеваља.

Веома богата археолошка збирка која у континуитету прати око педесет хиљада година физичког и духовног присуства човјека у пљеваљском крају, највећим дијелом потиче са археолошких истраживања римског града Муниципујума С..., затим праисторијских локалитета Малишина пећина и Медена стијена, као и неколико тумула (Боровица, Готовуша, Отиловићи). Поред наведеног, музеј посједује и веома значајан материјал са палеонтолошког налазишта Трлица. Дио фондуса изложен је на сталној археолошкој поставци Путевима Хомо сапиенса, а сама припрема изложбе идентификовала је и маркирала веома значајне проблеме са којима се Музеј суочава. С обзиром на то да нема стално запосленог археолога, неопходно је обезбиједити континуирану сарадњу и подршку са циљем стручне обраде археолошког материјала.

Због наведених разлога, планирана је сарадња са ЈУ Центар за конзервацију и археологију Црне Горе и ангажовање археолога на пословима анализе стања археолошке збирке која би указала на потребе евентуалне конзервације појединих артефаката, као и детаљне научне обраде покретног материјала, његовом сортирању и дигитализацији.

Превентивном заштитом, обрадом и дигитализацијом дијела археолошке збирке стекли би се услови за његову потпунију заштиту, као и даљу валоризацију и презентацију.

9. ПРЕЗЕНТАЦИЈА КАМЕНИХ НАДГРОБНИХ СПОМЕНИКА ИЗ КОМИНА

Већ дуже вријеме Музеј покушава реализовати започети пројекат презентације камених надгробних споменика, пронађених седамдесетих година у некрополама римског античког локалитета у Коминима. Уређењем лапидаријума - археолошког парка, као једне амбијенталне цјелине, антички надгробни споменици били би изложени као показатељи људског присуства, његовог развоја, напретка и стваралаштва на овом простору, у старом вијеку.

Првобитним пројектом из 2007. године било је предвиђено да се дио камених надгробних споменика, односно, двије постојеће гробнице и двадесет одабраних споменика, измјесте у простор парка пљеваљске Милет баште како би добили нову улогу - улогу археолошког парка. До његове реализације није дошло ни до данас. У међувремену, у комуникацији са стручњацима Центра за конзервацију и археологију дате су сугестије да би Пројекат требало ревидирати и прилагодити доминантној музеолошкој пракси и потребама савременог културног туризма.

У новим околностима намеће се више потенцијалних локација за формирање Лапидаријума (центар града или сами локалитет у Коминима). Његовим формирањем широј јавности би се учинио доступним бар један сегмент овог значајног римског

античког локалитета, старости око два миленијума. Тај антички сегмент одражавао би умјетнички изузетно богату камену скулптуру разних представа, клесану вјештим умијећем домаћих мајстора, са драгоценим епиграфским натписима који говоре о структури тадашњег становништва, његовом привредном, културном и религијском начину живота.

Проучавање натписа и декорација, на пронађеним каменим споменицима, могу много да помогну у реконструисању свакодневног живота муниципалног града. Управо је на основу споменичких текстуалних записа утврђено да је спроведено значајно романизовање великог дијела илирских старосједилаца, који су касно стицали римско грађанско право. Неки од надгробних споменика представљају врхунац римске провинцијске умјетности, а са остацима гробница, имају значајан потенцијал за атрактивну презентацију.

Да би дошло до излагања ових вриједних споменика који представљају ремек дјела, првобитно је потребно одрадиту њихово измјештање и конзервирање. Тај пројекат је покренут у сарадњи са Центром за конзервацију и археологију Црне Горе чијим ће ангажовањем, током љетњих мјесеци, бити спроведени комплетни радови на заштити ових културних добара. Тек по завршетку ових радова, створиће се предуслов за презентацију и даљу туристичку валоризацију споменика. Да ли ће они бити пројектно распоређени на мањем простору у граду или на самом локалитету, или ће се поставити дужно поред пјешачких стаза, слично времену као кад је Муниципијум С... живио и развијао се, остаје да се види и да се усагласи са постојећим могућностима детаљног урбанистичког плана града.

II - НАБАВКА КОМПЈУЕРСКЕ И ФОТОГРАФСКЕ ОПРЕМЕ, ИЗРАДА И ОДРЖАВАЊЕ СОФТВЕРА

Услед потребе за увођењем централизације података и израде јединствене базе података, Музеј планира да и наредном периоду изврши набавку компјутера који би представљао централни систем за цјелокупну музејску документацију. У садашњем стању свако одјељење музеја, које воде кустоси, обрађује се одвојено и евидентира на појединачним оперативним рачунарима. Сваки од њих садржи посебну грађу, која се у многим сегментима преплиће и вишестуко похрањује те је приликом претраге за појединим подацима потребно трагати по више система и рачунара, како би се дошло до траженог податка.

Да би се такав начин рада избјегао и превазишао, планирана је набавка одговарајуће рачунарске опреме која би задовољила капацитет и потребу комплетног музејског садржаја, стручне документације, чиме би се постигла централизација података. Доступност информацијама и подацима би постала лакша и једноставнија, како због потреба запослених стручних лица тако и ради посјетилаца и научних истраживача.

Планирана је и набавка фотографске опреме која би задовољила потребе за спровођење процеса фотографисања првенствено музејског материјала. Приликом спровођења процеса ревизије, предочена је обавеза да се сваки предмет треба

фотографисати више пута, са посебно издвојеним детаљима и евентуалним оштећењима, како би се могао лакше идентификовати по својим карактеристикама, те да би се могло реално утврдити његово стање и пратити евентуални процес пропадања.

Обзиро да Музеј има законску обавезу да спроведе процес ревизије, који ће се одвијати у просторијама депоа, гдје је пригушена вјештачка свјетлост, процес фотографисања се неће моћи квалитетно спровести без адекватне опреме за освјетљење и фотографисање. Из наведеног се увиђа потреба за набавком потребне фотографске опреме која би била сврсисходна и намјенски коришћена.

Планирана је набавке софтверског програма за обављање финансијског пословања, које је до сада спровођено ручно, уз попуњавање картица, дневника и налога, што је представљало вишеструки унос истих података и у многоструко успоравало књиговодствено-финансијске послове. То ће представљати значајну олакшицу за вођење економско-административних послова који су свакодневни, у мањем или већем обиму.

III - СИСТЕМ ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ

Културно добро је свако непокретно, покретно и нематеријално добро за које је законом утврђено да је од трајног историјског, умјетничког, научног, археолошког, антрополошког и другог друштвеног значаја. У складу са тим Музеји су у обавези да спроводе законске мјере заштите, које имају за циљ спрјечавање противправних радњи усмјерених према фонду и укупне имовине институције.

ЈУ Завичајни музеј Пљевља у обавези је да у раду спроводи одредбе Закона о заштити културних добара. Као правно лице, спроводи заштиту културних добара предузимањем одговарајућих мјера у погледу стручних, конзерваторских и других видова заштите. Законске мјере заштите обухватају и превентивне мјере заштите којима се спрјечавају оштећења и уништења културних добара од дејства природних сила, физичких и хемијских фактора, крађе и других опасности од ризика којима културно добро може бити изложено. Под чувањем културног добра подразумијева се континуирано праћење стања културног добра, спрјечавање недозвољених радњи физичко и техничко обезбјеђивање и заштита од ризика којем оно може бити изложено.

Због комплексне ситуације Музејског простора, који није обезбијеђен као самостална цјелина већ је у склопу Дома културе, због чега је неопходно постојање противпожарних излаза, није једноставно одрадити сигурносни заштитни систем.

Ипак, Музеј је покренуо питање рјешавања реализације система заштите. У консултацијама са сродним установама добијене су препоруке за извођача радова који су реномирани у пословима уградње заштитних система. Сагледавањем стања у простору Завичајног музеја утврђено је да се на адекватан начин може спровести систем техничке заштите. У току је израда пројектне документације на основу које ће се спровести радови, предочена је и спецификација потребне опреме, коју је потребно инсталирати.

Спровођењем наведених активности, техничка заштита Музеја ће бити извршена у складу са свим законима и правилницима који уређују поменућу област. Успостављањем техничке заштите стећи ће се бољи безбједосни услови очувања цјелокупне музејске грађе.

IV - НАУЧНИ СКУП

У оквиру својих настојања да помогне проучавању прошлости Пљеваља и пљеваљског краја Завичајни музеј планира да настави са организовањем научних скупова. Од 1999. године, Музеј је петнаест година заредом, организовао научне скупове на различите теме, у циљу расвјетљавања и валоризације културно-историјске прошлости и културне баштине пљеваљског краја и области Потарја и Полимља.

Због вишеструких проблема, финансијски и технички, 2015. године Завичајни музеј, није успио да реализује планирани научни скуп. Каснијих година проблеми су се само нагомилавали, што је условило да број објављених Гласника Завичајног музеја буде у заостатку, у односу на број одржаних научних скупова.

Планирано је, да у току 2023. године, Музеј интензивира сарадњу са научним и научно-образовним институцијама Црне Горе, Србије и Босне и Херцеговине како би обновио традицију одржавања научних скупова посвећених прошлости града, у циљу потенцирања истраживања и представљања историје овога града и шире области, његових политичких, културних, привредних и социјалних прилика.

Поднијета саопштења на скуповима објавиће се у Гласнику Завичајног музеја Пљевља, како би бројне историјске чињенице и нова историографска сазнања остала трајно забиљежена и лакше доступна, не само научној и културној, већ и широј заинтересованој јавности.

У ЈУ Завичајни музеји Пљевља запослио је укупно девет лица на неодређено вријеме, од којих је пет жена и четири мушкарца. Редовним ангажовањем спроводе се планиране музејске активности.

* Послове директора тренутно обавља вршитељка дужности те функције, која уједно обавља и послове кустоскиње и одговорна је за историјско одјељење музеја.

Редни број	Радно мјесто	Стручна спрема	Звање	Број извршилаца
1	Директор музеја	ВСС	Виша кустоскиња	1 извршитељка
2	Кустос етнолог	ВСС	Виша кустоскиња етнолошкиња	1 извршитељка
*	Кустос историчар	ВСС	Виша кустоскиња историчарка	1 извршитељка
3	Музејски педагог	ВСС	Музејска педагошкиња	1 извршитељка
4	Документариста	ВСС	Документариста	1 извршилац
5	Музејски техничар – руководилац депоа	ССС	Музејски техничар	1 извршилац
6	Фотограф	ССС	Музејски фотограф	1 извршилац
7	Рефернт за књиговодствене, финансијске и опште административне послове	ССС	Економска техничарка	1 извршитељка
8	Портир-домар	ССС	Електротехничар енергетике	1 извршилац
9	Хигијеничар - помоћни радник	ССС	Економска техничарка	1 извршитељка

Сагласно са оснивачем, који ће обезбиједити буџетска средства, предвиђено је да се током године у Музеј прими макар једно стручно лице, неопходно за даљи рад музеја, чија радна мјеста су од раније предвиђена и предодређена Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста ЈУ Завичајни музеј Пљевља.

Неопходна стручна лица за обављање редовних дјелатности у Музеју су:

- **археолог** (1 извршилац) који би руководио археолошким одјељењем, посебно из разлога што је стална музејска поставка археолошка збирка, неопходан је за процес ревизије,
- **конзерватор** (1 извршилац) који би обављао конзерваторске послове на бројном музејском материјалу, и неопходан је за процес ревизије, и
- **историчар умјетности** (1 извршилац) који би руководио умјетничком збирком, стручно је обрадио и био ангажован као стручно лице у процесу ревизије.

ПЛАН ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ЗА 2023. ГОДИНУ

1. ПРИХОДИ ИЗ БУЏЕТА ОПШТИНЕ ПЉЕВЉА	296.450,00
1. ПЛАН РАСХОДА СРЕДСТАВА ИЗ БУЏЕТА ОПШТИНЕ ПЉЕВЉА	
1. БРУТО ЗАРАДЕ И ДОПРИНОСИ НА ТЕРЕТ ПОСЛОДАВЦА	119.763,00
2. БРУТО НАКНАДЕ ЧЛАНОВИМА САВЈЕТА	4.630,00
3. ОСТАЛЕ НАКНАДЕ /Накнаде дефинисане законом и колективним уговором	3.720,00
4. ТРОШКОВИ ЗА МАТЕРИЈАЛ И УСЛУГЕ	53.837,00
5. ТЕКУЋЕ ОДРЖАВАЊЕ ОБЈЕКТА	4.000,00
7. НАБАВКА КОМПЈУТЕРСКЕ И ФОТОГРАФСКЕ ОПРЕМЕ, ИЗРАДА И ОДРЖАВАЊЕ СОФТВЕРА	7.000,00
7. СИСТЕМ ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ	23.000,00
8. ДЈЕЛАТНОСТИ МУЗЕЈА	80.500,00
1. Редовна дјелатност	7.500,00
2. Прикупљање музеалија и формирање нових збирки	5.000,00
3. Прикупљање историјских података и конзервација предмета	1.500,00
4. Ангажовање стручних сарадника	6.500,00
5. Допуна и осавременавање сталне музејске поставке	5.000,00
6. Изложбене активности	17.000,00
7. Издавачка дјелатност и штампање Гласника	7.000,00
8. Опрема сувенирнице и набавка сувенира	3.000,00
9. Археолошка истраживања и обрада археолошког материјала	15.000,00
10. Презентација камених надгробних споменика из Комина /лапидаријум	8.000,00
11. Организовање научног скупа	5.000,00
УКУПНО :	296.450,00

в.д. Директорице

Дејана Дробњак
Дејана Дробњак